viac článkov

Liečivé rastliny používané na uľahčenie vykašliavania hlienov s obsahom saponínov I.

Zverejnené: 10. marca 2023 | Autor: PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.

Expektoračný účinok saponínov sa dlhodobo vysvetľuje ako výsledok dráždenia sliznice žalúdka, ktorý vedie k reflexnej stimulácii nervus vagus a následnej zvýšenej produkcii sekrétu v Becherových bunkách sliznice.

Pre hederakozid C a B, α-hederín, β-hederín a glycyrizín sa však potvrdil nepriamy β_2-mimetický účinok, ktorý zvyšuje produkciu surfaktantu alveolárnymi bunkami typu II. Surfaktant znižuje viskozitu hlienu, čím sa uľahčuje jeho vykašliavanie, zároveň sa β_2-mimetickým pôsobením znižuje hladina intracelulárneho vápnika buniek prieduškovej svaloviny, čo vedie k bronchospazmolýze.

Hederae folium – list brečtana (*Hedera helix* L. – brečtan popínavý, Araliaceae)

Listy brečtanu sa používajú výlučne vo forme suchého alebo tekutého extraktu, v lekárni sa najčastejšie stretávame so sirupmi alebo tabletami s obsahom týchto extraktov. Sú registrovanými liekmi, ich expektoračný účinok bol teda potvrdený viacerými klinickými štúdiami. Okrem neho sa listy brečtanu vyznačujú bronchodilatačným, antiflogistickým, a antimikrobiálnym účinkom.

Zdokumentovanými nežiaducimi účinkami sú nevoľnosť, vracanie a hnačka. Tieto príznaky sa vyskytujú aj v prípade predávkovania. Hlásené sú tiež alergické reakcie a brečtanové listy sú kontraindikované u osôb s predchádzajúcou dokumentovanou hypersenzitivitou na brečtan, ako aj na iné rastliny čeľade Araliaceae. Liekové interakcie zaznamenané neboli.

Neodporúčajú sa v období gravidity a laktácie z dôvodu nedostatku údajov o bezpečnosti. U detí je ich použitie možné od dvoch rokov. Keďže saponíny brečtanu môžu pôsobiť dráždivo na sliznice tráviaceho traktu, odporúča sa opatrnosť pri použití u pacientov s gastritídou alebo žalúdočnými vredmi.

Liquiritiae radix – koreň sladkovky (*Glycyrrhiza glabra* – sladkovka hladkoplodá, *G. inflata* – sladkovka nadutá, *G. uralensis* – sladkovka čínska, Fabaceae)

Používa sa vo forme čajoviny, z ktorej sa pripravuje zápar, alebo vo forme extraktov, ktoré sú zložkou viacerých bylinných prípravkov.

S koreňom sladkovky sa neuskutočnili žiadne klinické štúdie, ktoré by potvrdili jej expektoračný účinok, použitie v tejto indikácii je preto empirické a overené výlučne dlhodobými skúsenosťami. V pár klinických štúdiách sa preukázal účinok pri zmierňovaní príznakov funkčnej dyspepsie, aftóznej stomatitídy a pooperačnej bolesti hrdla ako aj postintubačného kašľa. Pozorovaný bol aj hypocholesterolemický a antiaterogénny účinok.

Sladkovka je známa aj svojím antiflogistickým a mineralokortikoidným účinkom, ktorý je spôsobený inhibíciou 11β-hydroxysteroiddehydrogenázy, a taktiež je príčinou liekových interakcií s antihypertenzívami, laxatívami, kortikoidmi, diuretikami a kardioglykozidmi. Kvôli tomuto pôsobeniu sa sladkovka neodporúča užívať dlhšie ako štyri týždne, pri jej dlhodobom užívaní alebo prekročení odporúčaných dávok boli zaznamenané nežiaduce účinky ako retencia tekutín, hypokalémia, hypertenzia, poruchy srdcového rytmu, pseudoaldosteronizmus a hypertenzívna encefalopatia. Jej dlhodobé užívanie tiež výrazne indukuje viaceré izoenzýmy cytochrómu P450.

Kvôli nedostatku údajov o bezpečnosti sa neodporúča jej použitie u detí do 18 rokov. Neodporúča sa tiež u pacientov s hypokalémiou, kardiovaskulárnymi ochoreniami, ochoreniami obličiek a pečene, hypertenziou a u žien užívajúcich hormonálnu antikoncepciu, nakoľko je u nich vyššie riziko vzniku nežiaducich účinkov súvisiacich s mineralokortikoidným pôsobením koreňa sladkovky, ako aj liekových interakcií. U zvierat sa preukázala reprodukčná toxicita a u žien, ktorých týždenný príjem glycyrizínu presiahol 500 mg sa preukázalo vyššie riziko predčasného pôrodu, preto sa sladkovka neodporúča ani v období gravidity a laktácie.

PharmDr. Michaela Barkociová, PhD.